

Klimat- och näringslivsdepartementet

kn.remissvar@regeringskansliet.se

kn.nm@regeringskansliet.se

Yttrande över *Naturvårdsverkets delredovisning av uppdraget att se över vilka arter som bör vara nationellt fridlysta samt Konsekvensutredning av förslag till nationellt fridlysta arter. NV-25-034007.*

Förord

Svensk skogsnäring spelar en avgörande roll för Sveriges ekonomi, klimatmål och samhällsutveckling. Skogen täcker närmare 70 procent av landets yta och utgör grunden för en av våra mest betydelsefulla basindustrier. Genom export av sågade trävaror, massa, papper och förpackningsmaterial bidrar skogsnäringen med cirka 10 procent av Sveriges totala varuexport och genererar årligen exportintäkter på omkring 185 miljarder kronor.

Samtidigt fungerar skogen som en viktig kolsänka och möjliggör substitution av fossila material, vilket gör sektorn central i arbetet med att nå Sveriges och EU:s klimatmål. Skogsnäringen skapar också direkt och indirekt över 140 000 arbetstillfällen, särskilt i landsbygdsområden där den ofta är avgörande för lokal tillväxt och välfärd. De skatteintäkter som genereras från verksamheten bidrar i hög grad till att finansiera den gemensamma välfärden.

Skogsnäringens betydelse är särskilt påtaglig i norra Sverige, där näringen genererar ett årligt värdeskapande på cirka 52 miljarder kronor och står för en nettoexport på omkring 27 miljarder kronor. Dessutom bidrar skogsnäringen i de fyra nordligaste länen med kommunala och regionala skatteintäkter samt sociala avgifter motsvarande över 4,4 miljarder kronor, vilket motsvarar kostnaderna för grundskola och förskola i länens största kommuner. Utöver de ekonomiska bidragen skapar skogen och dess produkter en årlig klimatnytta motsvarande Sveriges samlade territoriella utsläpp, genom både kolinlagring och substitutionseffekter.

Utöver detta är svensk skogsindustri en drivande kraft inom forskning, innovation och utveckling av nya hållbara produkter som ersätter fossilbaserade alternativ. Neringen är därmed en central aktör i övergången till en biobaserad cirkulär ekonomi, som kombinerar tillväxt med minskad miljöpåverkan.

Mot denna bakgrund vill vi betona vikten av att politiska beslut och regelverk utformas på ett sätt som stödjer skogsnäringens fortsatta möjligheter att bidra till Sveriges exportframgångar, klimatnytta, sysselsättning och regionala utveckling.

SCA Skog ABs yttrande

SCA lämnar följande övergripande synpunkter på *Naturvårdsverkets delredovisning av uppdraget att se över vilka arter som bör vara nationellt fridlysta samt Konsekvensutredning av förslag till nationellt fridlysta arter. NV-25-034007*:

1. Vi stödjer de synpunkter som framförs av Skogsindustrierna.
2. Vi anser att Naturvårdsverket inte har följt regeringens direktiv om att bara föreslå fridlysning när det är den bästa skyddsformen. För extremt ovanliga arter är områdesskydd både mer kostnadseffektivt och rättssäkert än fridlysning. Att Naturvårdsverket nu menar att ca 110 arter, som anses vara hotade av skogsbruk, bäst skyddas genom fridlysning är förvånande och strider mot flera av de resonemang som de själva har angett. Det är bara 17 av dessa arter som bedöms förekomma på fler än 100 lokaler i landet, och ett stort antal av dem skulle kunna skyddas på andra sätt och skyddas genom formellt skydd av livsmiljöer.
3. Med dagens praxis, där verksamhetsutövaren måste bevisa att en fridlyst art inte finns eller inte påverkas, innebär Naturvårdsverkets förslag – som kraftigt ökar antalet fridlysta arter – mer byråkrati och ökade kostnader för markägare och i förlängningen samhället. Om man till exempel måste bevisa att den mycket sällsynta fjärilen barrskogsfly inte finns i en planerad avverkning, kan antalet ej säkerställda fyndplatser komma att öka kraftigt. Vi motsätter oss inte att livsmiljöer för sällsynta arter skyddas, men vi anser inte att fridlysning är rätt verktyg i dessa fall.
4. SCA avstyrker att CITES arter omfattas i kriterium 1.2 eftersom CITES reglerar handel med arter och inte skyddsbehov. Om vissa av dessa arter behöver ytterligare skydd i relation till handel bör de i så fall fridlysas enligt kategorin för insamling och kommersiell användning.
5. SCA delar därför inte Naturvårdsverkets slutsats att fridlysning är en bättre skyddsform än formellt områdesskydd för merparten av de arter som listas. Naturvårdsverket hävdar att formellt skydd inte är kostnadseffektivt för staten. Samma argument gäller dock även verksamhetsutövare som arbetar frivilligt med områdesskydd, vilket är grunden för den nationella strategin för skydd av skog. Naturvårdsverkets analys borde i stället utgå från den totala kostnaden och välja den skyddsform som är mest effektiv sammantaget. SCA avfärdar därför Naturvårdsverkets kostnadsbedömning.

SCA lämnar följande detaljerade synpunkter på *Konsekvensutredning av förslag till nationellt fridlysta arter*:

- Under 2.2.2, andra stycke första punkten, hävdar man att förslaget bygger på att just Fridlysning är den Bästa skyddsformen. Och under 2.4.1 andra stycket lyfter man fram att deras uppdrag är att arter som skyddas på ett bättre sätt av andra skyddsformer inte ska fridlysas.
- Under 2.4.1 första stycket argumenterar man för att hot som effektivt begränsas av fridlysning, som exempelvis klimatförändringar och utebliven hävd, inte skall ligga till grund för fridlysning då det skulle skada förtroendet för artskyddsreglerna,
- Dessa båda förutsättningar frångår man dock helt när det gäller resonemanget om varför alla orkidéer föreslås vara fridlysta (sid 9). Här vill man "förstärka" det redan befintliga skyddet genom förbud av handel med fridlysning. Hur stort hotet av handel är för de svenska orkidéerna är presenteras inte.
- I stycket om skydd av havslevande arter vill man också bygga på skyddet som fiskelagstiftningen innebär ifall det kanske finns andra hot än fiske mot någon art, utan att ens nämna vilka dessa hot skulle kunna vara eller gradera dom.
- I stycket om utdöda arter förutsätter Naturvårdsverket också att fridlysning är det enda skydd som kommer stå till buds i framtiden om en utdöd art skulle återuppstå.

Naturvårdsverket frångår därför dels regeringsuppdraget om att endast ta med arter där fridlysning är den BÄSTA skyddsformen (CITES och OSPAR/HELCOM får anses redan, genom att begränsa handel, vara de bästa skydden för orkidéer och havslevande arter) samt frångår också sin egen tanke om att fridlysningsreglerna behöver åtnjuta legitimitet (inte använda fridlysning i onödan).

Det framgår inte hur Naturvårdsverket bedömt vad som är "bästa" skyddsformen men på flera ställen i dokumentet argumenterar man mot vissa alternativa skyddsformer genom att hänvisa till kostnads- och rimlighetsperspektiv. Det Naturvårdsverket missar är att kostnaden är den samma för att skydda en art oavsett vem som ska stå för notan. Det verkar inte som att man bedömt den sammanlagda kostnadseffektiviteten för olika skyddsformer oavsett vem som ska bära kostnaden.

- På sidan 10 och 11 argumenterar man mot alternativa skyddsformer (åtgärdsprogram och formellt skydd) är en mycket resurskrävande åtgärd och därför inte ett rimligt alternativ till fridlysning som då uppenbarligen anses vara mindre resurskrävande. Hur resurskrävande det är för verksamhetsutövare att alla orkidéer är fridlysta har man dock inte beaktat.
- På sidan 11 resonerar man om att fridlysning skulle vara det "bästa" skyddsalternativet för arter som enbart förekommer på ett fåtal kända platser i landet. Resonemanget bygger på att arter uppträder helt slumpvis utan att vara knutna till en viss livsmiljö. Ett individcentrerat tänk som går emot all annan naturvård som riktar in sig på livsmiljöer. De arter som enbart förekommer på ett fåtal platser ska självfallet ges ett annat skydd än fridlysning. Endast för hotade arter som uppträder slumpvis (om det finns några sådana?) skulle fridlysning kunna anses vara den bästa skyddsformen.
- Under avsnitt 2.5.1 likställer man hotkategori med "hot" vilket inte alltid är korrekt. För att fridlysning ska anses vara det bästa skyddsalternativet måste markanvändning/verksamhetsutövning utgöra ett hot mot arten. Arter som exempelvis enbart förekommer i redan skyddade områden eller livsmiljöer som genom annan lagstiftning är olagliga att påverka behöver inte vara fridlysta. Återigen är risken med detta att fridlysningen tappar sin "legitimitet" och skapar onödigt byråkrati.
- I avsnitt 2.5.3 argumenteras återigen varför samtliga CITES-listade arter har föreslagits få ett kompletterande skydd genom fridlysning. Att detta "förstärkta" skydd skulle vara effektivt finns det inga belägg för. Att alla CITES-listade arter i Sverige skulle ha ett faktiskt kommersiellt värde stämmer inte. Cites listar ibland hela artgrupper där enbart ett fåtal har ett högt ekonomiskt värde. Detta för att förenkla kontroll dvs av samma anledning som vissa artgrupper nu föreslås bli fridlysta. CITES listar arter – ibland hela artgrupper – när handel (aktuell eller potentiell) kan hota deras överlevnad. Vissa arter i grupperna kan ha högt kommersiellt värde, andra inte alls.
- Alla arter, där hotet utgörs av insamling men inte av markanvändning, och där handel inte utgör ett hot, bör vara förbjudna att plocka oavsett om de är CITES-listade eller ej.
- Under 2.5.3 på sid 13 argumenteras specifikt kring varför knärot föreslås förbli fridlyst trots att den omfattas av de undantagsregler för skogsbruk som automatiskt kommer gälla. Naturvårdsverket fastslår att skogsbruk är det som hotar knäroten men samtidigt gäller undantag från fridlysningsreglerna om syftet inte är att skada arten. Skogsbruk förutsatt (presumeras) aldrig ha syftet att skada några arter. Det finns därför ingen anledning att ha kvar knäroten på listan över fridlysta arter om den automatiskt omfattas av ett generellt undantag för det som anses hota den. Att ha kvar knäroten skulle skada tilliten och för fridlysningsreglerna vilket Naturvårdsverket säger sig vilja undvika.
- På sidan 14, andra stycket, argumenterar man återigen för att 27 ej rödlistade orkidéarter bör vara fridlysta eftersom "många kan anses vara uppseendeväckande vackra eller på annat sätt attraktiva". Återigen utan att visa att insamling/plockning är eller nånsin har varit ett hot mot dessa arter. Man skriver "Om den idag gällande fridlysningen har bidragit till denna positiva utveckling är oklart, men kan heller inte uteslutas." Med ett sådant resonemang så skulle inga arter kunna avföras från fridlysningslistan. Men på sidan 7 argumenterar man tvärtom för att listan över fridlysta arter behöver hållas uppdaterad bland annat för att inte fridlysningen ska "...orsaka onödiga åtgärder och arbete..". SCA konstaterar att Naturvårdsverkets argument för och emot olika ändringar av fridlysningslistan är inkonsekvent i hela analysen.

- I flera fall argumenterar man för att ej rödlistade orkidéer ska vara fortsatt med på listan över fridlysta arter av praktiska och förebyggande skäl, men andra arter som blåsippan gullviva och liljekonvalj sägs "inte behöva vara nationellt fridlysta".
- I själva artlistan är det 20 arter som anses vara mer eller mindre hotade av insamling. Knärot är inte listad som en av dom, ändå anser Naturvårdsverket att knärot ska CITES-listas.
- I inledningen av avsnitt 2.5.4 anges att länsstyrelserna har ombetts att redovisa vilka arter som hotas av insamling och plundring men det anges inget om hur många svar som kommit in eller vad de har svarat. "Ett antal förslag kom in från flera länsstyrelser" är det enda som skrivs. Ändå vilar förslaget att fridlysa alla orkidéer på antagandet att de hotas av insamling, men alltså utan några belegg för att det stämmer.
- På sida 16 bedömer Naturvårdsverket att förslaget på artlista kommer ha begränsad påverkan på antalet ärenden som överklagas till domstol. Vad grundar Naturvårdsverket detta på? Rapporteringen av knärot har ökat exponentiellt de senaste åren, och är en av de vanligaste arterna som överklaganden grundar sig på. Naturvårdsverket borde rimligen vara medvetna om detta, vilket även var grunden för detta uppdrag från Regeringen.
- På sidan 17, sista meningen, skriver Naturvårdsverket att det inte är resurseffektivt att skydda små geografiskt spridda områden och tycker därför inte att artskydd ska ske i form av formellt skydd eftersom det skulle ta resurser från bättre, formella, skyddsformer. **Men Naturvårdsverket verkar inte ha någon tanke på att exakt samma argument naturligtvis även gäller det frivilliga naturvårdsarbetet.**
- Avsnitt 2.6.4 beskriver konsekvenserna för företag inom areella näringar. Här framgår att det ska presumeras att jord och skogsbruk inte har till syfte att skada arter, om inte annat framgår av omständigheterna. Denna skrivning kanske är bra ifall någon illasinnad skogsägare aktivt skulle vilja förstöra en livsmiljö, men hur ofta sker det? Nyttan med att ha kvar skogsbrukshotade arter på fridlysningslistan ska dock ställas mot den byråkrati och merkostnad som det medför. Det kan vara ett signalvärde att lista dem som fridlysta, men tveksamt om det finns ett verkligt behov.
- På sidan 20 under (i det endast två meningar långa) avsnittet "Skogslevande arter" sägs bara kort att ett "flertal" skogslevande arter har föreslagits vars huvudsakliga hot är "rationellt skogsbruk". Vi noterar att antalet föreslagna fridlysta skogslevande arter har utökats väsentligt, utan någon närmare motivering av historiska eller nutida orsaker eller beaktande att skogsbruket förändrats markant de senaste 30 åren.

I konsekvensanalysen framhålls flera bra argument för de resonemang som Naturvårdsverket för. Men vissa argument framhålls enbart för att påtala problematik och hinder för *myndigheterna*, trots att de är allmängiltiga. De skulle exempelvis kunna användas för att svårigheter eller ökade kostnader även gäller för *markägaren*. Ett regelverk ska naturligtvis utformas så att det är begripligt, kostnadseffektivt och rättsäkert även för markägaren, en resurseffektiv naturvård. Exempel på argument som framförs (**vår markering** i fet stil):

Sid 20: --"En del av de nya arter som föreslås bli fridlysta är **mycket sällsynta och svåra att identifiera för andra än artexperter**. Det kan därför finnas en liten risk att allmänheten av okunskap orsakar skador på lokaler där arterna förekommer och som en följd av detta oavsiktligt begår artskyddsbrott. Denna risk bedöms dock vara mycket begränsad eftersom arterna endast förekommer på ett fåtal lokaler."

Sid 18:--"Med tanke på att föreslagna ändringar innebär **lättnader för exempelvis skogsbruk** kan det få till följd att markägare inte längre upplever en risk för att skapa förutsättningar för de arter som inte längre kommer vara nationellt fridlysta, och därmed vara **mer benägna att bruka skog på ett sätt som gynnar dessa arter**."

Sid 17: --"Små geografiskt spridda skyddade områden är varken optimalt ur bevarandeperspektiv eller resurseffektivt, då detta skulle **ta resurser från arbete med att skydda större värdefulla naturområden med bättre långsiktiga förutsättningar att bevara biologisk mångfald**."

Sid 17: --" Antalet kända lokaler för de föreslagna arterna kommer sannolikt att öka då de kan komma **att eftersökas av bland annat ideella krafter** i samband med att bebyggelseplaner blir kända. En konsekvens av detta är att kommunerna kan behöva skaffa sig bättre kännedom om de nya fridlysta arternas förekomst i god tid före beslut om detaljplan. Det kan också finnas behov av att komplettera redan framtagna underlag. Detta kan ge **ökade kostnader**, men även innebära att genomgripande anpassningar av bebyggelseplaneringen behöver genomföras."

Sid 15. --"Blåsippa, gullviva och liljekonvalj är bedömda som livskraftiga nationellt. Risken att deras växtplatser plundras bedöms som begränsad, och denna risk bedöms kunna hanteras lokalt med information vid behov. Naturvårdsverket bedömer att dessa arter i nuläget **inte hotas** av plockning och därför **inte behöver vara nationellt fridlysta**."

Sid 10 --" Ett alternativ till att fridlysa en art som till exempel flodpärlmussla enligt artskyddsförordningen skulle vara att peka ut fler Natura 2000-områden för arten och på så sätt förbättra skyddet. Naturvårdsverket bedömer dock att det skulle vara en **oproportionerligt omfattande åtgärd**."

Sid 10: --" Detta är dock en mycket **resurskrävande** åtgärd och det är **inte rimligt** eller möjligt att genomföra..."

Sid 9:--" Naturvårdsverkets bedömning är att **nyttan med fridlysningen** i sådant fall skulle kunna ifrågasättas, vilket riskerar bestämmelsens **legitimitet**."

Sid 3: --" Tänkbara konsekvenser av en sådan alternativ tolkning skulle vara att listan över föreslagna fridlysta arter skulle bli betydligt längre, samt att det skulle uppstå en stor osäkerhet om fridlysningen verkligen skulle göra avsedd nytta. Denna osäkerhet kring nyttan av fridlysning som effektivt skyddsinstrument för arter kan **skada förtroendet för bestämmelsen**, och riskerar också att medföra större konsekvenser än nödvändigt för samhället, **utan motsvarande nytta**."

Att Naturvårdsverket nu menar att ca 110 arter, som anses vara hotade av skogsbruk, bäst skyddas genom fridlysning är därför förvånande och strider mot flera av de argument som de själva har angett. Det är bara 17 av dessa som bedöms förekomma på fler än 100 lokaler i landet, och ett stort antal av dem skulle kunna skyddas på andra sätt och skyddas genom formellt skydd av livsmiljöer.

Sundsvall 2026-03-27

Ola Kårén
Skogsskötselchef

Andreas Renöfält
Skogsekolog